

**Kuvâ-yı Tedibiye ve
Takib Kumandanı Şevket
Turgut'un Zonguldak ve
Çevresindeki Faaliyetleri
(1919-1922)**

**Activities of Şevket Turgut,
Commander of Forces
Suppressing and Pursuing
Rebels in Zonguldak and its
Surroundings (1919-1922)**

Yücel Namal

Kuvâ-yı Tedibiye ve Takib Kumandanı Şevket Turgut'un Zonguldak ve Çevresindeki Faaliyetleri (1919-1922)

*Yücel Namal**

Özet

Kuvâ-yı Tedibiye ve Takib Kumandanı Şevket Turgut Bey'in Kastamonu ve Zonguldak havalisinde üstlendiği en önemli görev İstanbul hükûmeti ile Kuvâ-yı Milliye arasındaki kaymakam ve diğer idarecilerin atanması üzerinden yapılan hakimiyet mücadelesini başarıyla yürütmek olmuştur. Şevket Turgut Bey'in not defterine yazdıklarından Zonguldak'ta bulunan Kuvâ-yı Milliye taraftarı yerel idareci ve askerinin şehirde bulunan Fransız kuvvetleriyle ilişkilerinin iyi olduğu zaman zaman Fransızlardan istihbarat alındığını öğrenmekteyiz. Şevket Turgut Bey'in Zonguldak ve Kastamonu havalisinde uğraştığı bir diğer sorun asker ve hapishane firarileri ile eşkıyalarla mücadele olmuştur. Zonguldak, Kastamonu, Bartın, Devrek, Çaycuma, Bolu, Ereğli ve Düzce'de birçok farklı görevde bulunan Şevket Turgut Bey, Zonguldak Maden Havzasında da kömür ocaklarının çalışmasını ve madencilerin güvenliğini sağlamıştır. Şevket Turgut Bey'in başarılarıyla gerçekleştirdiği işleriyle ilgili haberler *Dertli*, *Bolu*, *Açıksöz* ve *Kürsi-i Millet* olmak üzere birçok gazetede yer almıştır. Kuvâ-yı Tedibiye ve Takib Kumandanı Şevket Turgut'un Zonguldak ve Kastamonu havalisi ile ilgili 1918 yılından başlayan ve Millî Mücadele dönemini de kapsayan günlük notlar ve telgraflarını içeren defterdeki bilgiler ışığında bu makale hazırlanmıştır. Bu çalışma ile Kuvâ-yı Tedibiye ve Takib Kumandanı Şevket Turgut'un notlarından faydalanılarak Zonguldak ve Kastamonu havalisinde Millî Mücadele tarihine dair bazı ayrıntıları gün ışığına çıkarmak amaçlanmıştır. Bu çalışmada daha önce hiç kullanılmayan notlardan elde ettiğimiz bilgileri ortaya koyarak döneme ilgili araştırma yapmak isteyen araştırmacılara da yardımcı olmak hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler

Şevket Turgut, Zonguldak, Kastamonu, Millî Mücadele, Fransız

* Doç. Dr., Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Tarih Bölümü, yucelnamal[at]beun.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8074-0134

Activities of Şevket Turgut, Commander of Forces Suppressing and Pursuing Rebels in Zonguldak and its Surroundings (1919-1922)

Abstract

The most important task undertaken by Kuvâ-yı Tedibiye and Takib Commander Şevket Turgut Bey in Kastamonu and Zonguldak region was to successfully carry out the struggle for dominance between the Istanbul Government and the Kuvâ-yı Milliye over the appointment of district governors and other administrators. From what Şevket Turgut Bey wrote in his notebook, we learn that the local administrator and the soldier who support the Kuvâ-yı Milliye in Zonguldak had good relations with the French forces in the city, and from time to time intelligence was received from the French. Another problem that Şevket Turgut Bey dealt with in the Zonguldak and Kastamonu neighborhoods was the fight against soldiers and prison fugitives and bandits. Şevket Turgut Bey, who has served in many different positions in Zonguldak, Kastamonu, Bartın, Devrek, Çaycuma, Bolu, Ereğli and Düzce, has also ensured the operation of the coal mines and the safety of the miners in the Zonguldak Mining Basin. The news about Şevket Turgut Bey's successful works were published in many newspapers, including *Dertli*, *Bolu*, *Açıksöz* and *Kürsi-i Millet*. This article has been prepared in the light of the information in the book containing the daily notes and telegrams of the Kuvâ-yı Tedibiye and Takib Commander Şevket Turgut about the Zonguldak and Kastamonu region, starting from 1918 and covering the National Struggle period. With this study, it is aimed to bring some details to the light of day by making use of the notes of the Kuvâ-yı Tedibiye and Ta'kib Commander Şevket Turgut in the history of the National Struggle in Zonguldak and Kastamonu. In this study, it is aimed to help researchers who want to do research on the period by revealing the information we have obtained from the notes that have never been used before.

Keywords

Şevket Turgut, Zonguldak, Kastamonu, National Struggle, French

1. Giriş

Kastamonu Askerlik Şubesi Başkanlığı¹ daha sonra Bartın'da Bölük Kumandanı olarak görev yapan Şevket Turgut Bey'in Kastamonu Valiliğince Zonguldak ve havalisinde takip göreviyle ilgili ilk tespit edebildiğimiz belge 1 Aralık 1919 tarihli olup Zonguldak-Devrek arasındaki eşkıyalık faaliyetlerinin önlenmesi ve sahil bölgelerinin muhafazasıyla takip kumandanlığı görevlendirilmesiyle ilgilidir. Bu görevi için Bartın, Zonguldak, Ereğli ve Düzce kazalarından belirli miktarda kuvvet toplanılarak eşkıya takibi için tahsis edilerek² takip ve tediye kumandanı olarak görevlendirilmesi gerektiği Jandarma Komutanlığına, Bolu Mutasarrıfı Ali Haydar tarafından bildirilir. 1920 başlarında Zonguldak ve çevresinde takip ve tediye kumandanı olarak görevine başlayan Yüzbaşı Şevket Turgut Bey'e asker temini konusunda yardım için Kastamonu Valisi Cemal Bey kaymakamlıklara 1920 Nisan'ında telgraf göndermiştir.³

Kastamonu Valisi Cemal Bey tarafından 26 Nisan 1920'de Devrek Kaymakamlığı aracılığıyla Takib ve Tediye Komutanı Yüzbaşı Şevket Turgut Bey'e gönderilen telgrafta Devrek'te bazı Millî Mücadele karşıtlarının dedikodular çıkararak bu durumdan istifade ettiğini bildiriyor. Şevket Turgut'un da Zonguldak'tan askerleriyle birlikte Devrek'e gitmesi ve halkın maneviyatına takviye edici çalışmalarda bulunması bildirilir. Ayrıca bu duruma neden olanları tutuklayıp Kastamonu'ya sevk etmesi söylenir.⁴ Alay Komutanı Rafet Beyin 26 Nisan 1920'de Devrek'te bulunan Takib ve Tediye Komutanı Şevket Turgut Bey'e gönderdiği telgrafta Bartın'dan üç, Devrek'ten dört süvari teminiyle müfrezesinin sayısını on bire çıkartabileceği bildirilmiştir.⁵ Kastamonu Valisi Cemal Bey de Devrek'te bulunan Yüzbaşı Şevket Turgut Bey'e 8 Mayıs 1920'de yazdığı telgrafta Zonguldak'tan hareket eden askerlerin kumandasını ele alması gerektiği ve bunun oradaki görevine olumlu tesiri olacağını bildirmiştir. Aksi halde geri dönmesi istenmiştir.⁶

Kastamonu Valiliği tarafından 8 Mayıs 1920'de Devrek'te bulunan Yüzbaşı Şevket Turgut Bey'e gönderilen telgrafta yanına güvenilir birkaç asker alarak Kastamonu'ya gelmesi istenmiştir.⁷ Ancak 9 Mayıs 1920'de Yüzbaşı Şevket Turgut Bey'e Kastamonu Valisi

¹ Hüsnü Açıksöz, *İstiklâl Harbinde Kastamonu*, Türk Ocakları Derneği Kastamonu Şubesi Yayını, Kastamonu 2019, s. 44.

² Bolu Mutasarrıfı Ali Haydar'dan Umum Jandarma Kumandanlığına. BOA, DH. ŞFR., Dos. 653, no. 10, 1 Kanunuevvel 1335; BOA, DH. ŞFR., Dos. 653, no. 9, 03.04. 1335. Bartın'da Jandarma Bölük Kumandanı olarak görev yapan Şevket Turgut Beyin görev değişikliği gündeme gelir. BOA, DH. ŞFR., Dos. 633, no. 115, 08.06.1335; BCA, 30.18.1.1, 2.27.14, 16.01.1921.

³ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi Kuvâ-yı Tedbiye Kumandanı Şevket Turgut'un Zonguldak-Kastamonu Havalisi Millî Mücadelede Tutmuş Olduğu Günlük, Notlar ve Anıları*, 1919-1921, s. 10.

⁴ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 7.

⁵ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 28.

⁶ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 9.

⁷ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 10. Kastamonu Valisi Cemal Bey'in Şevket Turgut Beyin güvenilir bazı askerlerle birlikte gelmesini istemesindeki neden o tarihlerde Geredeli Dayıoğlu İbrahim Ağa Birliği, Eğri Ahmet ve Mehmed Onbaşı çetelerinin çıkardığı Safranbolu olayını bastırarak

Cemal Bey tarafından gönderilen telgrafta ise Ereğli'de teşkilat-ı milliyenin düzenlenmesi ve takviyesi için kısa bir süre için oraya gitmesi bildirilir.⁸ Ereğli'ye ulaşan Şevket Turgut Bey'e Kastamonu Valisi Cemal Bey'in 15 Mayıs 1920'de gönderdiği telgrafta Ereğli'ye İstanbul'dan bir kaymakam tayin edildiği ve onun kesinlikle karaya ayak basmasına izin verilmemesi gerekirse kaba kuvvet kullanılması aksi halde kendisinin bu durumdan sorumlu olacağı ifade edilmiştir.⁹

Şevket Turgut Bey'e Mıntıka Kumandanı Miralay Osman'ın 15 Mayıs 1920'de gönderdiği telgrafta bir önceki telgrafta ifade edildiği üzere İstanbul hükûmetinin gönderdiği kaymakamın karaya ayak bastırılmamasıyla ilgili olarak bir ihtilal döneminden geçildiğini bundan dolayı soruya gerek olmadığını yapılması gerekenin "millet ve hüsnü dini ve padişah adına herkesin bütün mevcudiyetiyle çalışarak tehlikeyi öldürmek" olduğu vurgulanmıştır. Vali ve Jandarma kumandanının emiri üzerine Mıntıka Kumandanı olarak kendisinin de emrettiğini bildirmiştir.¹⁰ Mıntıka Kumandanı Miralay Osman'ın 16 Mayıs 1920'de Şevket Turgut Bey'e gönderdiği bir başka telgrafta "gerek ben gerek vali bey malumatımız bu emirleri İstanbul hükûmetine karşı veriyoruz" demiştir. Sizin de göreviniz orada yapacağınız teşebbüslerle memlekete fedakârca hizmette bulunmaktadır. Kaymakam Bey buraya gelmek isterse gelsinler açıkta kalmazlar. Orada memlekete faydalı işlerde bulunmak isterlerse çalışsınlar. Telgrafının sonunda "Maneviyatınızı yüksek tutarak bu heriflere mukabele idesiniz. Büyük insanlar böyle fevka'l-ade zamanlarda yetişir"¹¹ ifadesiyle destekte bulunur.

Mıntıka Kumandanı Miralay Osman'ın 16 Mayıs 1920'de Şevket Turgut Bey'e gönderdiği bir başka telgrafta kendisine yapılacak vaatlerden dolayı tuzağa düşmemesini bunların sahte ve tuzaktan ibaret olduğunu bildirmiştir. Bartın'la ilgili olarak Kaymakam Ahmet Durmuş Beyin ifadesine göre o bölgedeki Çerkezler sadık kalacaklarına dair söz vermiş ve yardım konusunda Bartın Jandarma Kumandanı ile irtibatta olabileceği belirtilmiştir. Zonguldak meselesinin birkaç güne halledilebileceği eklenmiştir. Kastamonu Valisi Cemal Bey emirlerini verene kadar Şevket Turgut Beyin Çaycuma ve Devrek'te bulunan asker ve jandarmaları kendi emrine alması tavsiye edilmiştir.¹²

Kastamonu Valisi Cemal Bey tarafından Şevket Turgut Bey'e 16 Mayıs 1920 tarihli gönderilen bir diğer telgrafta Zonguldak'a gelecek olan muhalifler varsa kesinlikle tereddüt edilmeden gerekenin yapılması bildirilir.¹³ Kastamonu Valisi Cemal Bey 16 Mayıs 1920'de Ereğli'de bulunan Şevket Turgut Bey'e Zonguldak mutasarrıfı meselesinin

amacıyladır. Hulusi Yazıcıoğlu, Mustafa Al, Safranbolu, Özer Matbaası, Karabük 1982, s. 129-130. Safranbolu olayı hakkında geniş bilgi için bkz. Hüsnü Açıksöz, İstiklâl Harbinde Kastamonu, Türk Ocakları Derneği Kastamonu Şubesi Yayını, Kastamonu 2019, s. 39-43.

⁸ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 8.

⁹ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 6.

¹⁰ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 13.

¹¹ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 15.

¹² Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 16.

¹³ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 7.

etrafa nüfuzunu engellemek için ne gerekiyorsa yapılmasını bildirmiştir.¹⁴ Mıntika Kumandanı Osman 17 Mayıs 1920'de Şevket Turgut Bey'e gönderdiği telgrafta Zonguldak Kaymakamı ve Yüzbaşı Ziya'yı tutuklayarak göndermesi istenmiştir. Buradaki Fransız askerlerine ise bunun bir iç mesele olduğunun söylenerek kargaşa çıkmasının önlenmesi istenir.¹⁵ Telgraf Baş Müdürü Enver Bey, 19 Mayıs 1920'de Şevket Turgut Bey'e gönderdiği telgrafta kaymakam hakkındaki görüşlerini sormuştur.¹⁶

Alay Komutanı Rafet Bey, 20 Mayıs 1920'de Şevket Turgut Bey'e gönderdiği telgrafta önemli bir görevi yerine getirmek üzere Kastamonu'ya çağrılmıştır.¹⁷ Kastamonu Valisi Cemal Bey tarafından Şevket Turgut Bey'e 24 Mayıs 1920'de gönderilen telgrafta Zonguldak'a gitmesinin uygun olduğu bildirilmiştir. Bu telgrafta Zonguldak Mutasarrıfının tutuklanarak Kastamonu'ya gönderilmesi istenmiştir. Bu görev sırasında Kuvâ-yı Milliye'ye sıcak bakan Zonguldak'taki zabıt Ziya Bey ile işbirliği yapılabileceği de bildirilmiştir.¹⁸ Mıntika Kumandanı MirLiva Osman'ın 27 Mayıs 1920'de Zonguldak'ta bulunan Kuvâ-yı Tedibiye ve Takibiye Kumandanı Şevket Turgut Bey'e gönderdiği telgrafta Zonguldak'a gelecek olan muhaliflerle ilgili olarak tutuklanmalarını karşılık vermeleri halinde ise ateşle karşılık verilmesi ve tutuklanarak gönderilmesi istenir.¹⁹

Kastamonu Valisi Cemal Bey, 29 Mayıs 1920'de Zonguldak'ta bulunan Jandarma Yüzbaşısı Şevket Turgut Bey'e şu talimatları göndermiştir:

"-Ziya Bey göstermelik hareket ediyor. Fakat hizmette bulunmuyor.

-Mutasarrıfın sözlerine aldanmayınız.

-Polislerin kazalara gönderilmesi uygun değildir. Hatta gelirlerse tutuklanacaklardır.

-İstanbul'dan kuvvet gelemmez. Hacı Hüsnü Beyle görüşme yapılmıştır. Çünkü kendisi İstanbul hükûmetine tesirli olmuştur.

-Nihat Bey hakkında düşünülmektedir.

-Oradaki nizamiye zabitan ve askerleriyle Jandarma ve polislerin içerilere firarları Kuvâ-yı Milliye taraftarı olduklarını gösterir.

-Talimatım üzere Ziya Beyle ittifak edilse bunlardan istifade olunur ve iş görülür.

-Fransızlar mutasarrıfı bize teslim hazır fakat biz onlarla iş yapmak istemiyoruz.

¹⁴ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 6.

¹⁵ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 14.

¹⁶ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 23.

¹⁷ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 27.

¹⁸ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 12.

¹⁹ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 14.

-Bütün Anadolu bizimledir. Düzce ve Bolu meselesi de son bulmuştur. Zonguldak'ın bir hafta daha dayanamayacağını size temin ederim. Arzu ederim ki bu şeref size aid olsun. Mutasarrıfı kesinlikle kaçırmayınız çünkü biz tutuklayacağız".²⁰

1920 Mayıs'ında Bolu Kuvâ-yı Tedibiye Kumandanı Kaymakam Arif Bey, Zonguldak'ta bulunan Şevket Turgut Bey'den sahillerde durumun nasıl olduğunu ve kuvvetinin ne kadar olduğunu sormuştur.²¹

Kastamonu Valisi Cemal Bey'in Mustafa Kemal Paşa'ya 2 Haziran 1920'de gönderdiği telgrafta Zonguldak'a özel talimatla gönderilen Şevket Turgut Bey'den alınan telgrafa göre Zonguldak'a İstanbul'dan gelen polislerin Kuvâ-yı Milliye emrine girdiği ve Ferit Paşa Hükûmetini tanımadıklarını Mutasarrıf Vekili Kadri Bey'e bildirdikleri gibi Kuvâ-yı Milliye aleyhtarı olan Mal Müdürü Mevlüd Mustafa Bey ve İstanbul'dan gelen inzibat zabiti Jandarma Bölük Komutanı Yüzbaşı Cemil Efendilerin tutuklanarak Devrek'e gönderildiği bildirilir. Mutasarrıf yanında bulunan mülkiye müfettişleriyle kısa bir müzakereden sonra istifa etmiştir. Ardından Mutasarrıf Vekâletine Cevdet Bey görevlendirilmiştir. Mutasarrıf Vekili Kadri Bey ise tutuklanarak Zonguldak meselesi halledilmiştir.²²

Yüzbaşı Şevket Turgut'un 3 Haziran 1920'de Kastamonu Valiliğine gönderdiği telgrafta sahil kazalarında asayişin temin edildiğini Bolu Mutasarrıflığı tarafından çağrılmasına karşın Zonguldak Mutasarrıflığı da asayiş nedeniyle kalmasını istediğini ve bu konuda valiliğin görüşünü ister. Şevket Turgut telgrafında Zonguldak Mutasarrıflığına vekâlet eden Cevdet Bey'in Zonguldak'ta bulunan yerli ve yabancı halkın teveccühünü kazanmış olduğundan asaleten atanmasını da talep eder. Ayrıca emekliliği tebliğ edilmiş olan Bartın Kaymakamının namuslu biri olduğu Bolu ve bu bölgede Kuvâ-yı Milliye aleyhindeki hareketlere karşı durduğunu belirtmiştir. Şevket Turgut Bey, onun için "Namusundan başka servet ve sermayesi olmadığı cihetle kaza halkı idaresinden memnundur" bu nedenle emeklilik kararından vazgeçilerek bir süre daha Bartın'da veya Ereğli'de çalıştırılmasının isabetli olacağını bildirmiştir.²³

Şevket Turgut Bey'in Zonguldak meselesini bu şekilde halletmesi üzerine Kastamonu Valisi Cemal Bey 3 Haziran 1920 tarihli telgrafında vatana hizmetlerini takdir ve teşekkür etmiştir.²⁴ Anadolu Ajansından 3 Haziran 1920'de aktarılan bilgiye göre Ankara'da meclisin ikinci celsesinde Mustafa Kemal Paşa'nın başkanlığında toplanarak Zonguldak'a özel talimatla gönderilen Şevket Turgut Bey'den gelen telgrafa göre

²⁰ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 11.

²¹ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 14.

²² Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 5.

²³ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 54.

²⁴ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 7. Bu konuyla ilgili ayrıca bkz. Vakit, 5 Şubat 1337/1921, s. 2.

Zonguldak'a İstanbul'dan gelen bütün polis ve memurların Kuvâ-yı Milliye emrine girerek Ferit Paşa Hükûmetini de tanımadıklarını ve mutasarrıflık Vekâletine Cevdet Bey'in atandığına dair Kastamonu Valiliğinden gelen telgraf okunmasının ardından mecliste bravo sesleri yükselmiştir.²⁵

Kastamonu Valisi Cemal Bey 4 Haziran 1920 tarihli Yüzbaşı Şevket Turgut Beye gönderdiği telgrafında Edhem Bey ile Polis Komiseri ve memurlarının Livada istihdam ettirileceği bildirilmiştir. Telgrafta Mal Müdürü'nün tutuklattığı kişilerin kimler olduğu ve elindeki askeri eşyanın muhafaza edilerek kurulacak olan jandarma taburuna verilinceye kadar korunması bildirilir. Bölgede istihdamları uygun görülen zabitanı gösteren bir cetvelin gönderilmesi de istenir.²⁶ Mal Müdürü Mevlüd Lütfü, İstanbul'dan gelen İnzibat Zabiti Yüzbaşı Cemil Efendiler resmi makamlarında tutuklanarak Devrek'e gönderilmişlerdir. Mutasarrıfta mülkiye müfettişleriyle yaptığı kısa bir müzakere ardından istifalarını resmen ilan ederler. Bunun üzerine mutasarrıf Vekâleti Cevdet Bey'e bırakılmıştır.²⁷

Kastamonu Valisi Cemal Bey, Şevket Turgut Bey'e 16 Haziran 1920'de gönderdiği telgrafta Ziya Bey'in Zonguldak'a gitmesi gerektiğinin kendisine yazıldığını bildirir. Şevket Turgut ve Ziya Beyin Binbaşılığa terfi edildiğinden dolayı da kendilerini takdir etmiştir.²⁸ Bartın'da bulunan Şevket Turgut Bey 1920 yılı ortalarında TBMM tarafından binbaşılığa terfi ettirilmiştir.²⁹ Şevket Turgut Bey her ne kadar Millî Mücadele döneminde bölgesinde önemli görevlerde bulunmuş olsa da ATASE arşivinde yer alan tarihsiz bir belgede kendisiyle ilgili bilgi notunda yer alan "Bartın Jandarma bölük kumandanı Şevket Turgut Bey katiyen o havalide bulundurulmamalıdır. Çünkü hem müfsit hem de boşboğazdır" ifadesi de göze çarpmaktadır.³⁰

Kastamonu Valisi Cemal Bey'in 21 Haziran 1920 tarihli telgrafla Şevket Turgut Bey'in Bolu Mutasarrıflığının talebi doğrultusunda tabur kumandanı olmak üzere oraya gönderilmesi uygun görülmüştür.³¹ Kastamonu Valisi Cemal Bey 25 Haziran 1920'de Mutasarrıflık Vekiline gönderdiği telgrafta Şevket Turgut Bey'in hemen Bolu'ya hareket etmesi emredilmiştir.³² Bolu Mutasarrıfı Halil Bey, 22 Temmuz 1920'de Düzce'de

²⁵ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 10. 3 Haziran 1920 tarihli TBMM İkinci Celsedeki Zonguldak'la ilgili zabıtlar şöyledir: "Reis Mustafa Kemal Paşa Hazretlerinin tahtı riyasetinde ikinci celse badezzeval saat dört buçukta içtima ederek Zonguldak'a İstanbul'dan gelen bilcümle memurin ve polislerin Kuvâ-yı Milliye emrine girdiklerine ve evvelce tayin kılınan mutasarrıf vekili Cevdet Beyin yeniden işe mübaşeret ettiğine vesaireye dair Kastamonu Vilayetinden mevрут telgrafın kıraatını müteakip..." Bkz. TBMM Zabıt Ceridesi, Cilt: 2, Devre: I, İçtima Senesi: 1, 03.06.1336, s. 64-65.

²⁶ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 33.

²⁷ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 48-49.

²⁸ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 8.

²⁹ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 25.

³⁰ ATASE, İSH., Kutu: 584, Belge: 70.

³¹ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 9.

³² Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 31.

Mücahidin-i İslamiye Alayı Kumandanı Şevket Turgut Bey'e gönderdiği telgrafta alayın mevcut asker miktarı ve ikmal edilip edilmediğini bildiriniz ve hemen buraya gelmeniz lazımdır diye yazmıştır.³³ Nazım Bey, 6 Ağustos 1920'de Şevket Turgut Bey'e gönderdiği telgrafta düşmanın Adapazarı'na girmediğini ve belki de giremeyeceğini belirtmiştir. Hatta Nazım Bey Ankara'dan İsmet Paşa'dan aldığı telgrafa göre Sakarya hattında ordunun tutunacağını eklemiştir. "Sen de öncelikle telgrafçılara işlerinin başında olmalarını bildir... Düşman Yunan ve İngiltere'dir. Bozulacak menfaat bugün de yanında hepimizindir. Şimdi el ele verelim ve herkese telaşa mahal olmadığı konusunda telkinde bulununuz".³⁴

Bolu Kumandanı ve Mutasarrıfı Nazım Bey 6 Ağustos 1920'de Bartın'da Takib Kumandanı Şevket Turgut Bey'e gönderdiği telgrafta Bolu'ya beraberinizdeki askerleri de getirerek Bolu Jandarma Tabur Komutanlığını vekâleten yürütmesi emredilir.³⁵ Bolu Müdafaa-i Hukuk Reisi Mithat Kemal Bey, 6/7 Ağustos 1920 tarihlerinde Binbaşı Şevket Turgut Bey'e yazdığı telgrafta Düzce'de yalnız başına sürdürdüğü mücadelesinden dolayı takdirlerini iletmiştir. Hendek ve havalisindeki şayiaların yalan olup olmadığını, Hendek'te bir şey olup olmadığını ve Adapazarı'nın tahliyesi şayiasının nasıl olduğunu sormuştur.³⁶

Müdafaa-i Millî Vekili Ferik Fevzi Paşa 21 Temmuz 1920 tarihinde Bolu Mutasarrıflığına gönderdiği telgrafta Şevket Turgut Bey kumandasında Mücahidin-i İslamiye Alayının mevcut asker, muvazzaf ve ihtiyat zabiti, hayvan sayısı ve teşkilatının ikmal olup olmadığı ve ne zaman hareket edeceği sorulmuştur.³⁷ Bu telgraf üzerine Kuvâ-yı Tedibiye Kumandanı Şevket Turgut'un 24 Temmuz 1920'de Zonguldak Mutasarrıflığına, Bartın, Ereğli, Devrek, Gerede, Düzce, Mudurnu, Göynük, Safranbolu, Daday, Boyabad ve Çerkeş Kaymakamlığı, Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri ve belediye başkanlıklarına çektiği telgrafında Mücahidin-i İslamiye Alayına kaydedilmek üzere kaç gönüllü olduğu, kaçının silahlı olduğu, alay için ne kadar hayvan ve silah tedariki sağlanacağı ve ne kadar ihtiyat zabitinin alaya katılacağı ve bunların kaç saate yola çıkacaklarını bildirmelerini ister.³⁸

Zonguldak Liva ve Havalisi Kuvâ-yı Tedibiye Kumandanı Şevket Turgut'un bölgeyle ilgili zaman zaman üstlerine önerilerde bulunduğunu görmekteyiz. Bu önerilerden birisi de Devrek merkezin Kuvâ-yı Milliye için depo yapılması, Zonguldak'ta ve Ereğli'de 20 km içeride bir yerin merkez olarak belirlenmesi, Bartın'da ise bu amaçla merkezin kullanılabilmesini bildirir. Bu nedenle buralara yeterli zabita ve para gönderilmesi halinde Kuvâ-yı Milliye teşkilatının kısa sürede kurulabileceği belirtir.³⁹ Düzce ve Bolu

³³ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 26.

³⁴ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 21.

³⁵ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 31.

³⁶ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 25.

³⁷ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 32.

³⁸ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 65.

³⁹ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 55.

İşyanları Gerede'ye ve Mengen nahiyesine kadar yayılmıştır. Mengen Nahiyesi'nde Düzce Hapishanesinden serbest bırakılan meşhur Kel Said tarafından işgal edilmiş ve nahiyeye müdürüne işkence edilerek tutuklanmıştır. Bu nedenle olayların Mengen'den altı yedi saat mesafede olan Devrek'e gelen gidenlerin anlattıklarının tesirini azaltacak tedbirler alınması gerektiğini vurgular.⁴⁰

2. Fransızlarla Mücadele

Fransızların Zonguldak Kömür Havzasına ilk defa yönelmeleri Kırım Savaşı sırasında Osmanlı karasularına gelen Fransız Donanmasının ihtiyacı olan kömürü Osmanlı Devleti'nden talepleriyle başlatabiliriz.⁴¹ Fransızların Zonguldak-Ereğli Kömür Havzasına girişleri ise Zonguldak Limanı inşaatını 1893'te alan Yanko Yoanides Bey'in 1896'da Fransız Şirketi olan Ereğli Şirketi'nin almasıyla olur. İtilaf devletleri işgalleri Mondros Mütarekesi'nin 3, 7 ve 16. maddelerine dayanarak Türk topraklarını işgale başlamıştır.⁴² Bunun üzerine Fransızlar'da kendi nüfuz bölgelerini işgal için kuvvet çıkarmaya başlamıştır. Bu bağlamda 9 Kasım 1918'de Trakya'ya bir alay çıkaran Fransa, 13 Kasım 1918'de İtilaf Donanmasıyla İstanbul'u işgal eder. Ardından 11 Aralık 1918'de Dört Yol'u, 17 Aralık 1918'de Mersin, Tarsus, Adana, Ceyhan, Misis ve Toprakkale'yi, 26 Aralık 1918'de Pozantı'ya kadar 3 Şubat 1919'da Çiftahan'ı, 16 Nisan 1919'da Afyonkarahisar istasyonunu işgal eder. Bununla beraber Fransa, kömür ocaklarında asayiş korumak amacıyla 8 Mart 1919'da bir tabur askeri Zonguldak'a çıkarır.⁴³

Şevket Turgut Bey'in de ifadesiyle savaştan önce Fransızlar tarafından Zonguldak kömür ocaklarının işletme hakkı alınmış ve işletilmiştir. Savaş çıktığında da çalışmışlar ve buradaki Hükûmet tarafından ocaklar işletilir mütarekede tekrar Fransızlar gelip eski işlerine başlamışlardır. Zonguldak kömür şirketi Fransızların olmuş dolayısıyla inzibat ve asayiş temin için bir tabur asker getirilmiştir. Zonguldak'taki Fransız komutanı bu taburun çekilmesinin ancak yapılacak barış anlaşmasına bağlı olduğunu söylemiştir.⁴⁴

23 Mayıs 1920'de Ankara'da Fransa ve TBMM Hükûmeti arasında 20 Günlük Mütareke imzalanır. Bu mütareke ile TBMM Hükûmeti İtilaf devletlerinden Fransa tarafından "zımnen ve de facto" tanınmıştır. TBMM Hükûmetinin ilk defa böyle bir mütareke yapması, dış politikada kazanmış olduğu politik bir zaferdir. Ancak İngilizler Fransızları protesto etmiştir. Fransızların bu mütarekeyi esirlerini ve abluka altındaki kuvvetlerini kurtarmak için yaptığı bu mütareke kısa sürede delinecek 18 Haziran 1920'de Zonguldak

⁴⁰ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 64-65.

⁴¹ BOA, A.MKT.NZD., Dos. 112, no. 49.

⁴² Nihat Erim, *Devletlerarası Hukuku ve Siyasi Tarih Metinleri*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1953, s. 520-522.

⁴³ Alptekin Müderrisoğlu, *Kurtuluş Savaşının Malî Kaynakları*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 1990, s. 18-19; Utkan Kocatürk, *Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Kronolojisi 1918-1938*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2000, s. 13,14,20, 26, 31.

⁴⁴ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 56.

ve Ereğliye asker çıkaracaklardır. Buna karşın Mustafa Kemal Paşa sert bir tepki ile 18 Haziran 1920 tarihinde gece yarısı Fransızlarla temas halindeki bütün Türk kuvvetlerine savaş haline geçmelerini emretmiştir. Ayrıca Mustafa Kemal Paşa General Gouraud'a gönderdiği ulti-matomda Fransızların mütareke şartlarına uymamalarının getireceği sorumlulukların onlara ait olduğunu da bildirmiştir.⁴⁵

Kastamonu Valisi Cemal Bey, 16 Haziran 1920 tarihli Şevket Turgut Bey'e gönderdiği telgrafta Fransızların mütarekeye yanaştıklarını anladığını ve bizlerinde düşmanlık arzusunda olmadığını sadece memleketimizde bağımsız kalmak istediğimiz bildirilmiştir. Bu hakkımızın herkesten önce hürriyetperver Fransa tarafından teslim edilmesini ümit ediyoruz demiştir. Vali Bey, Şevket Turgut Bey'e Zonguldak'taki Fransız kumandanı ile bu çerçevede görüşme yapmasını da istemiştir. Görüşmede Fransızların Zonguldak ve Ereğli hakkında bizden beklediklerini bildirmelerinin müzakere edilmesini istemiştir. Ardından bu konuda Ankara'dan görüş alınacağını bildirmiştir.⁴⁶

Kolordu Kumandanı Miralay Rafet Beyin 16 Haziran 1920 tarihinde Yüzbaşı Şevket Turgut Bey'e gönderdiği telgrafta kendi kanaati olan şu ifadeleri kullanır: "Fransızlarla artık görülmüş hiçbir şey kalmamıştır. Ankara'daki müzakerattan sonra Ereğli hadisesi Fransızların ilişkileri bozduklarını meydana çıkarmıştır. Bu nedenle görüşmek istiyorlarsa doğrudan Ankara ile görüşsünler" demiştir.⁴⁷ Kastamonu Valisi Cemal Bey, Şevket Turgut Bey'e 16 Haziran 1920'de gönderdiği telgrafta Ziya Beyin Zonguldak'a gitmesi gerektiğinin kendisine yazıldığını bildirir. Fransız Kumandanından alacağınız cevabı bekliyorum demiştir.⁴⁸ Mutasarrıf ve Kumandan Nazım Beyin 16/17 Haziran 1920'de Şevket Turgut Bey'e gönderdiği telgrafta Ereğli hadisesinin kendilerini hayretlere düşürdüğünü yazmış, Fransız Erkân-ı Harbiyesi'nin sözleriyle çelişen Ereğli'deki hazırlık, harp ve ihracat bizleri ciddi tedbir almaya mecbur etti demiştir.⁴⁹

Bolu Kumandanı ve Mutasarrıfı Nazım Bey 17 Haziran 1920'de Şevket Turgut Bey'e gönderdiği acil telgrafta Ayıntab bölgesindeki mütareke Fransızların Ereğli'yi işgalleri için bir hak temin etmez, Fransızlar Ereğli'yi tamamen tahliye etsinler artık halledecek mesele kalmaz demiştir.⁵⁰ Yüzbaşı Şevket Turgut, Fransızlarla Ereğli'de yaşanan olaylar dolayısıyla görüşmüştür. Fransız Erkânı Harbinin Urfa, Mersin, Ayıntab havalisinde bir mütareke yapıldığından durumu anlamak amacıyla Mustafa Kemal Paşa veya Kastamonu Valisiyle görüşmek istediklerini iletirler.⁵¹

⁴⁵ Süleyman Hatipoğlu, *Türk-Fransız Mücadelesi*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2001, s. 83-86.

⁴⁶ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 8.

⁴⁷ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 18.

⁴⁸ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 8.

⁴⁹ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 18.

⁵⁰ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 19.

⁵¹ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 56.

18 Haziran 1920 tarihli Bolu Mutasarrıfı'nın Şevket Turgut Bey'e gönderdiği Fransızlarla ilgili telgraf şöyledir: "Memleket asayişinin temininde Fransız askerinin iştirak ettirilmesi bizim aczimizi gösterir. Asayişsizliği itiraf mahiyetinde telakki olunur. Fransız nüfuz ve hakimiyeti kabul edilmiş olur. Dikkatinizi çekerim. Her şeyden evvel Ereğli ve civarının derhal tahliyesi her türlü meselenin halline en kati vasıta olduğu ve Zonguldak civarına sirayet eden olayların hakimiyeti millîyemize riayet edildiğini ispat edecek tedbirleri alınız. Fransızların Memalik-i Osmaniye'de haleldar olması Ereğli ve Zonguldak'taki sulh teşebbüslerini engelleyemeyeceğini söyleyiniz Ereğli meselesi temin edilen istenilen menfaat umumu Memalik-i Osmaniye'de sulh yolu ile elde edilecek menfaat yanında solda sıfır kalır. Diğer Fransız ve İtalyanların kömür temini hususunda aralarında rekabet vardır. Her biri bize karşı müdahale bahanesi arayarak hazır konmak isterler. Hiçbirine aldanmak ve onların fazla müdahalelerine mukabele etmek lazımdır. Belki de İtalyanlar mühendisi mahsusı kaçırdılar".⁵²

Posta Telgraf Baş Müdürü Enver Bey 16 Mayıs 1920'de Şevket Turgut Bey'e gönderdiği telgrafta Zonguldak'ın öylece bırakılmak istenmediğini Fransız nüfuzunu atmak için ne lazımsa onun yapılması sizden talep edilmektedir. Ayrıca bu telgrafta Zonguldak'ta Fransızların uzun yıllardır imtiyaz sahibi ve işletmeci olması nedeniyle bir mesele çıkarılmasına da izin verilmemesi iletilmiştir. Çaycuma istikametinden itibaren Devrek ve Bartın kaymakamlıkları ile Çaycuma müdürüne emir verilmiştir.⁵³ 1920 Mayıs'ında tutuklanarak Devrek'e gönderilen mal müdürü on, on dört kişinin tutuklanması için Fransız kumandanına müracaat etmişse de dikkate alınmamıştır.⁵⁴ 1920 Mayıs sonunda Yüzbaşı Şevket Turgut ve Yüzbaşı Ziya Bey, Zonguldak'ta bulunan Fransız askerlere verdiği ziyafette Türkiye ile Fransa arasındaki samimi ilişkilerden bahsederek bu süreçte tarafsız kalmaları konusunda muvaffakiyetlerini almıştır. Buradaki Fransızların tek isteğinin bölgede asayişin sağlanarak kömür istihsalinin güvenli bir şekilde çıkarılmasıdır. Bu konuda Şevket Turgut Bey Kastamonu Valiliğine şehirdeki jandarmanın takviye edilmesini bildirmiştir.⁵⁵

Yüzbaşı Şevket Turgut, 1 Haziran 1920'de Kastamonu Valiliğine gönderdiği telgrafında Zonguldak'taki Fransızların havzada asayişin istikrarını rica eylediğinden jandarmanın takviyesini istediklerini bildirmiştir.⁵⁶ Zonguldak ve Havalisi Kuvâ-yı Tedibiye Kumandanı Yüzbaşı Şevket Turgut'un Bartın, Ereğli ve Devrek Kaymakamlıklarına gönderdiği 3 Haziran 1920 tarihli telgrafta Hükûmetle Fransız işgal kuvvetleri arasındaki ilişkiler dolayısıyla bu konuya bir kat daha ihtimam gösterilmesi gerektiğini Ankara Büyük Millet Meclisi Başkanlığının tebligatı gereğince olduğunu iletmıştır.⁵⁷

⁵² Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 19-20.

⁵³ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 23.

⁵⁴ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 54.

⁵⁵ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 48.

⁵⁶ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 48.

⁵⁷ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 52-53.

Ereğli Kaymakamı Hayri'nin 10-11 Haziran 1922'de Bartın'da Bolu Jandarma Taburu Komutanına gönderdiği telgrafta Fransızlarla olan meselenin devam ettiği ve limanda üç Fransız Gambotu bulunmaktadır. Karada ise iki yüz kadar Fransız askerinin tahkikatla meşgul olduğu bildirilir.⁵⁸ Ereğli Kaymakamı Hayri Beyin 8-9 Haziran 1920'de Bartın'da Kuvâ-yı Tedibiye Komutanına gönderdiği telgrafta "Bugün bir Fransız Gambotu refakatinde nakliye gemisi Ereğli'ye gelerek 200 asker tahliye edilmiştir. Fransız askerlerine memleketi derhal tahliye etmeleri tebliğ edilmiş ve halk tarafından da gerekli tedbirler alınmıştır" denmektedir.⁵⁹

Ereğli meselesi olarak kayıtlara geçen Kefken ve Kandıra civarında Akçeşehir'e (Akçakoca) akın eden altmış ile yüz kişiden oluşan bir "Laz Eşkiya Çetesi"nin bir İtalyan vapuruna takalarla saldırması sırasında oradan geçen Fransız Gambotu müdahale etmiş ve çatışma çıkmıştır. Bu çatışma sırasında her iki tarafta yaralanmalar olur ve takalarda bulunan çete üyelerinden on sekizi esir alınarak İstanbul'a götürülmüştür. Ereğli'de bu eşkiyaların bir daha saldırısı olmasın diye Fransızlar Zonguldak'tan on asker daha göndermişlerdir. Fransızların işgal amaçları olsaydı iki üç tabur getirebilirdi. Ereğli'deki Çamlı Ocağına bir asker göndermemek için İstanbul'dan kesin emir aldıklarını bununla beraber Ereğli'deki Fransız askeri ve gambotları tarafından hiçbir ateş açılmayacağı hakkında emir alındığı sadece saldırı olursa meşru müdafaa yapacaklarını bildirmişlerdir.⁶⁰

Şevket Turgut, Ereğli'den Fransız askerlerinin çekilmesini talep eder ancak İstanbul'a giden Fransız Generali ile görüşülmesi gerektiği cevabını alır. Ayrıca Mustafa Kemal Paşa veya Kastamonu Valiliği aracılığıyla Ereğli'nin tahliyesinin talep edilmesini bunun üzerine durumu Generale bildireceklerini ve tahliye için emir verileceğini ifade ederler. Bunun üzerine Şevket Turgut bölgeye Fransızca bilen birinin bir haftalığına gelerek Fransız maiyetiyle İstanbul'a gönderilip Fransız Generalle görüştürülmesi suretiyle halledilebileceğini de ekler.⁶¹ Şevket Turgut, Fransızlarla yaptığı bir başka görüşmede Ereğli açıklarında bulunan kuvvet, silah ve tabur vesaire sevk edildiği istihbaratını aldıklarını belirtmiştir. Bunun üzerine Fransız komutanı böyle bir şey olmadığını, eğer kendilerinin haberi olmadan İstanbul'dan bir kuvvet gelmişse öğrenip bilgi verebileceklerini söylemiştir. Şevket Turgut Bey Fransızların kesinlikle düşmanca bir tavır takınmadıklarını bildirir. İstanbul'dan bir emir almış olacaklarını bugünkü görüşmede Halil Paşa Ocağı meselesini de İstanbul'dan halledip bir an önce bitirilmesini arzu ettiklerini söylemişlerdir.⁶²

⁵⁸ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 34.

⁵⁹ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 34.

⁶⁰ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 57.

⁶¹ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 57-58.

⁶² Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 59.

Bazı Fransız askerleri Zonguldak'ta silah araması bahanesiyle halkın parasını gasp ettiğinden dolayı komutanları tarafından kurulan Divan-ı Harbe sevk edilmiştir. Ayrıca Fransızların mahalli asayişini temin için polis ve jandarmayla birlikte çalışmak istediği de bildirilmiştir.⁶³ İtalyan Şirketi elinde bulunan Kandilli Ocağından bazen eşkıyaların mühendis ve çocuklarını dağa kaldırdığı ve alınan tedbirler sonucunda çocuklar kurtarılmıştır.⁶⁴ Fransız kaynaklarından alınan bilgi ve istihbarata göre Kozlu'ya yedi sekiz tabur İtalyan askeri geleceği bilgisi de alınır.⁶⁵

1920 Mayıs'ında tutuklanan Zonguldak Mal Müdürü on, on dört kişinin tutuklanması için Fransız kumandanına müracaat etmişse de itibara alınmamıştır.⁶⁶ Zonguldak ve Havalisi Kuvâ-yı Tedibiye Kumandanı Yüzbaşı Şevket Turgut'un Bartın, Ereğli ve Devrek Kaymakamlıklarıyla Jandarma kumandanlıklarına 3 Haziran 1920 tarihinde gönderdiği telgrafında bölgede asayişin sağlandığını ve kazaların yekvücut olduğunu eklemektedir. Ayrıca Ankara hükûmeti ile Fransız işgal kuvvetleri arasındaki iyi ilişkiler nedeniyle bu konuya bir kat daha itina ve ihtimam gösterilmesi gerektiğini vurgulamıştır.⁶⁷

3. Eşkıyalarla Mücadele

Mondros Mütarekesi'nin imzalanmasıyla Anadolu işgallere açık hale gelirken aynı zamanda otoritenin eksikliği asayiş sorunlarının çıkmasına ve çetelerin örgütlenmesine neden olmuştur. Kuvâ-yı Milliye birliklerinin yerini düzenli ordunun alması ve yurt genelinde devlet otoritesinin kurulmasıyla çetelerin etkisi azalmıştır. Millî Mücadele döneminde çetecilik faaliyetleri ve asayiş sorunları tüm Anadolu'da olduğu gibi Zonguldak'ı da etkilemişti. 1919 ve 1920 yıllarında Zonguldak ve çevresinde ortaya çıkan ve Şevket Turgut Bey'in not defterinde yer alan çete ve eşkıyalık faaliyetlerinden bazıları şunlardır:

1 Mayıs 1919 tarihli *Bolu* gazetesine yansıyan haberde Sakızlı Kemal ile Tavşangöz Mehmed isimli eşkıyalar Bartın Jandarma Bölük Komutanı Yüzbaşı Şevket Turgut Bey'in aldığı tedbirler sonucunda yakalanmıştır.⁶⁸ 26 Mayıs 1919 tarihli *Kürsi-i Millet* gazetesinde "Derdest ve Teşekkür" başlıklı haberinde Bartın'da uzun süredir eşkıyalık yapan ve yakalanamayan Hasan ve üç eşkıyanın Jandarma Kumandanı Şevket Turgut Bey tarafından yakalandığı haberi yer almıştır.⁶⁹ 1919 sonlarında Jandarma Kumandanı Şevket Turgut Bey'in tedbirleri sayesinde komiser Şükrü Efendi'nin katilleri ve daha birçok suç işleyen Mehmed, Hacı İbrahim ve Kara Ahmed tutuklanmıştır.⁷⁰

⁶³ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 59.

⁶⁴ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 59.

⁶⁵ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 60.

⁶⁶ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 54.

⁶⁷ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 52-53.

⁶⁸ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 36.

⁶⁹ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 36.

⁷⁰ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 38-39.

Kuvâ-yı Tedibiye Kumandanı MirLiva Rafet Bey'in 1 Haziran 1920'de Zonguldak'ta bulunan Kuvâ-yı Tedibiye Kumandanı Şevket Turgut Bey'e gönderilen telgrafta Zonguldak ve Ereğli'nin durumunun nasıl olduğunu ve ne kadar kuvvetinin olduğu sorulmuştur. Ayrıca Kel Said isimli eşkiyanın on beş adamı ve makineli tüfeğiyle o taraflara doğru gittiği bildirilmiştir.⁷¹ 2 Temmuz 1919 tarihli *Kürsi-i Millet* 33 numaralı nüshasında Bartın'daki Durmuş ve Hüsnü'yü öldüren ve firar eden Kullukçunun Ali Jandarma Kumandanı Yüzbaşı Şevket Turgut Bey'in gayretiyle tutuklandığı yazmaktadır.⁷²

Kürsi-i Millet gazetesinin 31 Mart 1919 tarihli nüshasında; Bartın'da ortaya çıkan eşkiyaların Zonguldak Seyyar Jandarma Kumandanı Binbaşı Şevket Turgut Bey tarafından uzaklaştırıldığı haberi bu kez de Bolu Mutasarrıflığının tashihiyle karşılaşmıştır. Buna göre olayın meydana geldiği sırada Düzce'de bulunan Şevket Turgut Bey'in de uzaklaştırma hadisesinde desteği olmakla birlikte bölgedeki eşkiyanın esasen Kurucaşile Müdürünün kumandasındaki müfreze ile Bolu Mutasarrıflığına vekâlet eden Bartın Kaymakamı İbrahim Ethem (Bozkurt) Bey'in kumandasındaki 6 kişilik süvari kuvvetiyle bertaraf edildiği vurgulanmıştır. Mutasarrıflık makamınca bu tashihin *Kürsi-i Millet*'in çıkacak ilk nüshasında neşredilmesi istenmiştir.⁷³

Kürsi-i Millet gazetesinin 23 Haziran 1919 tarihli nüshasındaki haberde Bartın kazası hapishanesinden firar eden meşhur Hayri isimli serseri Jandarma Bölük Kumandanı Yüzbaşı Şevket Turgut Bey tarafından tutuklanmıştır. Turgut Bey'in Bartın'daki faaliyetleri halk tarafından da memnuniyetle karşılanmıştır.⁷⁴

Bolu Gazetesinin 7 Temmuz 1919 tarihli nüshasında yer alan habere göre eşkiya Sakızlı Kemal ve Tavşangöz Mehmed, Bartın Jandarma Bölük Kumandanı Yüzbaşı Şevket Turgut Bey'in tedbirleri sonucunda yakalanmıştır.⁷⁵

1919 Ağustos'unda Bartın, Devrek ve Safranbolu bölgelerinde sürekli olarak adam öldürme ve soygunlar yapan Çolak Hasan isimli eşkiya Bartın Jandarma Kumandanı Yüzbaşı Şevket Turgut Bey tarafından tutuklanmıştır.⁷⁶

Kürsi-i Millet gazetesinin 31 Temmuz 1919 tarihli nüshasında birçok köyde soygun, tecavüz gibi çeşitli suçlar işleyen hapishane firarileri Ahmed, eşkiya Gürcü Hamid, Mehmed, İlyas ve asker firarileri olmak üzere on iki kişiyi ve Laz Emin'i tutukladığını yazmıştır.⁷⁷

⁷¹ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 18.

⁷² Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 35.

⁷³ Bolu, 1 Mayıs 1335/1919, s. 2.

⁷⁴ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 35.

⁷⁵ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 36.

⁷⁶ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 42-43.

⁷⁷ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 43.

Zonguldak kömür madenleri havzasında uzun süredir eşkıyalık yapan ve madenlere yakın yerlerde ikamet eden kişileri tehditle dağa kaldırarak huzursuzluk çıkaran birçok olaya karışan ve takibata rağmen uzun süre yakalanamayan eşkıyalardan Laz Emin, Jandarma Takib Kumandanı Yüzbaşı Şevket Turgut Bey tarafından tutuklanmıştır.⁷⁸ Bunun üzerine Yüzbaşı Şevket Turgut Beyin ödüllendirilmesi talebi Jandarma Genel Kumandanlığına bildirilir.⁷⁹ Bolu Jandarma Tabur Komutanı Binbaşı Osman Nuri, 14 Şubat 1920 tarihli telgrafında Takib Kumandanı Yüzbaşı Şevket Turgut Bey'i, Çeteci Laz Emin'i yakaladığı için tebrik eder.⁸⁰

Kuvâ-yı Tedibiye Kumandanı Yüzbaşı Şevket Turgut'un 3 Haziran 1920'de Kastamonu Valiliğine gönderdiği telgrafta Bartın Jandarma dairesinin "*lakayt ve miskinliğinden*" dolayı hapisshaneden on mahkûmun firar ettiğini ardından polis, jandarma ve Kuvâ-yı Milliye askerlerinin takibiyle ikisi yaralı, sekiz kişi yakalanmış ve cinayetle mahkûm ikisi yakalanamamıştır.⁸¹ Zonguldak ve Havalisi Kuvâ-yı Tedibiye Kumandan Yüzbaşı Şevket Turgut Bey'in 3 Haziran 1920 tarihinde Bartın, Ereğli, Devrek Kaymakamlıklarıyla Jandarma Kumandanlıklarına gönderdiği telgrafında Zonguldak Livasını oluşturan kazaların artık tek vücut olduğunu ve asayiş sağlandığından maden amelelerinin eskisi gibi işlerine başlamalarına imkân sağlandığını bildirir.⁸²

Bolu Jandarma Tabur Kumandanlığında bulunmuş olan Şevket Turgut Bey'in rütbesi 16 Şubat 1921'de Heyet-i Vekile tarafından binbaşılığa terfi ettirilmiştir.⁸³ *Dertli* gazetesinin 28 Şubat 1921 tarihli nüshasında Zonguldak ve Bolu Havalisi Kuvâ-yı Tedibiye Kumandanlığına tayin olan Binbaşı Turgut Bey Ankara'dan Bolu'ya geçmiştir.⁸⁴ Başkumandan Mustafa Kemal Paşa 26 Eylül 1921 tarihli Takib müfrezeleri Kumandanı Binbaşı Şevket Turgut Bey'e tebrikleri ve samimi duygularından dolayı teşekkür etmiştir.⁸⁵

Zonguldak Mutasarrıfı Mustafa Asım tarafından Binbaşı Şevket Turgut Bey'e gönderdiği 4 Ağustos 1922 tarihli telgrafta Zonguldak Livasında bir süredir eşkıyalık faaliyetlerinin devam etmekte olduğu ve bir türlü engellenemediğini yazmıştır. Telgrafın devamında eşkıyaların her geçen gün faaliyetlerini ve yandaşlarını arttırarak Livanın asayişini bozduğunu belirtmiştir. Mutasarrıf Asım Bey, Binbaşı Şevket Turgut'un eşkıyalarla mücadeledeki başarılarından dolayı Liva dahilindeki eşkıyalık ve asker firarilerinin

⁷⁸ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 41. Şevket Turgut'un Laz Emin'i tutuklaması haberi için ayrıca bkz. Peyami Sabah, 24 Kanunisanı 1336, s. 3.

⁷⁹ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 42.

⁸⁰ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 43.

⁸¹ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 54.

⁸² Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 52-53.

⁸³ BCA, 30.18.1.1, 2.27.14, 16.01.1921; Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 41.

⁸⁴ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 40.

⁸⁵ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 24.

yakalanması hususunda yardım istenir.⁸⁶ Bu telgraftan da anlaşıldığı üzere Şevket Turgut Bey'in bölgedeki eşkıyaları hızlıca tutuklayacağına olan inancın ve güvenin olduğunu görüyoruz. Ardından 5 Ağustos'ta Binbaşı Şevket Turgut'un Zonguldak Livasındaki eşkıyalıklara ve firarilerin takibi için görevlendirilen müfrezelerin başına görevlendirilmiştir.⁸⁷

Bartın Bölük Kumandanı Yüzbaşı Şevket Turgut Bey 1922 Ağustos'unda Bartın hapisanesinden firar ederek eşkıyalığa başlayan Mehmet ve iki arkadaşı, eşkıya Said Ömer, Ali Mustafa, Kamil Mehmed, eşkıya reisi Mehmed ve arkadaşları, Ağdacı köyünden Kara Ahmed'i tutuklamıştır.⁸⁸

Büyük Millet Meclisi Başkanı Mustafa Kemal Paşa 5 Eylül 1922'de Zonguldak'ta bulunan Jandarma Binbaşı Şevket Turgut Bey'e, tebriklerinden dolayı teşekkür telgrafi göndermiştir.⁸⁹

4. Sonuç

Kuvâ-yı Tedibiye ve Takib Kumandanı Şevket Turgut Bey'in Kuvâ-yı Milliyeci olarak Kastamonu ve Zonguldak havalisinde üstlendiği görevlerden en önemlisi İstanbul hükûmeti ile Kuvâ-yı Milliye arasında kaymakam ve diğer idarecilerin atanması üzerinden yapılan hakimiyet mücadelelerini başarıyla yürütmesidir. Bu konuda Şevket Turgut Bey 1920 Mayıs'ında İstanbul hükûmeti tarafından Ereğli'ye tayin edilen kaymakamın karaya çıkmasını engellemesi ve Millî Mücadele aleyhtarı olan Zonguldak mutasarrıfıyla da mücadelesi örnek gösterilebilir. Şevket Turgut Bey'in yazdıklarından Zonguldak'ta bulunan Kuvâ-yı Milliye taraftarı yerel idareci ve askerinin şehirde bulunan Fransız kuvvetleriyle ilişkilerinin iyi olduğu zaman zaman ziyafet verilerek istihbarat alınmaya çalışıldığını belirtir. Ayrıca yazdıklarından Kuvâ-yı Milliyecilerin Fransızlara İstanbul hükûmeti ile ilişkilere ve yerel yönetime asayişe karışmamaları hususunda anlaşıldığı da anlaşılmaktadır. Zonguldak'ta Fransızlarla kurulan iyi ilişkilerin sonucunda gerek İstanbul hükûmeti gerekse İtilaf devletlerinin diğer üyeleri hakkında istihbarat alınmıştır. Fransızların ise Kuvâ-yı Milliyecilerden tek beklentisinin şehirde asayişin sağlanması olmuştur.

Şevket Turgut Bey Kuvâ-yı Tedibiye ve Takib Kumandanı olarak Zonguldak ve havalisindeki İstanbul hükûmeti taraftarı olan bazı yerel idareci, memur ve askeri görevlileri tutukladığını da görmekteyiz. Bunun yanında İstanbul'dan Zonguldak ve havalisine gelen birçok memur, asker ve polis Kuvâ-yı Milliye'ye katılarak Ferit Paşa Hükûmetini tanımadıklarını resmen geldikleri yerlerdeki yerel idarecilere açıklamışlardır. Şevket Turgut Bey'in görevde bulunduğu Bolu'da ise Müdafaa-i Millî

⁸⁶ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 45-46.

⁸⁷ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 46.

⁸⁸ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 47.

⁸⁹ Şevket Turgut, *Zonguldak ve Havalisi...*, s. 20.

Vekili Fevzi Paşa tarafından verilen emirle Mücahidin-i İslamiye Alayı kurulması için Zonguldak, Bartın, Ereğli, Devrek, Gerede, Düzce, Mudurnu, Göynük, Safranbolu, Daday, Boyabad ve Çerkeş'ten gönüllü toplanarak kurulmuştur.

Şevket Turgut Bey'in Zonguldak ve Kastamonu havalisinde uğraştığı bir diğer mesele asker, hapishane firarileri ve eşkıyalar olmuştur. Bunların bölgede yapmış oldukları cinayet ve soygunların önlenmesi hususunda önemli başarılarla da imza atmıştır. Örnek olarak bölgedeki firari ve eşkıyalardan Laz Emin, Gürcü Hamid, Çolak Hasan ve Kara Ahmet gibi isimlerin tutuklanması gösterilebilir. Böylece gerek Zonguldak Maden Havzasında ve çevresinde gündelik faaliyetlerin devamını sağlayarak huzuru da sağlamıştır. Kuvâ-yı Tedibiye ve Takib Kumandanı Şevket Turgut Bey Zonguldak, Kastamonu, Bartın, Devrek, Çaycuma, Bolu, Ereğli ve Düzce'de yüzbaşı ve binbaşı rütbeleriyle birçok farklı görevde bulunmuştur. Bu görevleri ve elde ettiği başarılarıyla ilgili olarak *Dertli*, *Bolu*, *Açıksöz* ve *Kürsi-i Millet* başta olmak üzere yerel basında da birçok defa yer almıştır.

Kaynaklar / References

Arşivler

Genelkurmay Başkanlığı, Askeri Tarih ve Stratejik Etüd Başkanlığı Arşivi (ATASE)

ATASE, İSH., Kutu: 584, Belge: 70.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA)

BOA, DH. ŞFR., Dos. 653, no. 10, 1 Kanunuevvel 1335.

BOA, DH. ŞFR., Dos. 653, no. 9, 03.04. 1335.

BOA, DH. ŞFR., Dos. 633, no. 115, 08.06.1335.

BOA, A.MKT.NZD., Dos. 112, no. 49.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA)

BCA, 30.18.1.1, 2.27.14, 16.01.1921

Sürelî Yayınlar

Vakit, 5 Şubat 1337, s. 2.

Peyamı Sabah, 24 Kânunusani 1336, s. 3.

Bolu, 1 Mayıs 1335, s. 2.

Kitap ve Makaleler

Açıksöz, Hüsnü, *İstiklâl Harbinde Kastamonu*, Kastamonu: Türk Ocakları Derneği Kastamonu Şubesi Yayını, 2019.

Erim, Nihat. *Devletlerarası Hukuku ve Siyasi Tarih Metinleri*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1953.

Hatipoğlu, Süleyman. *Türk-Fransız Mücadelesi*, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, 2001.

Kocatürk, Utkan. *Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Kronolojisi 1918-1938*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2000.

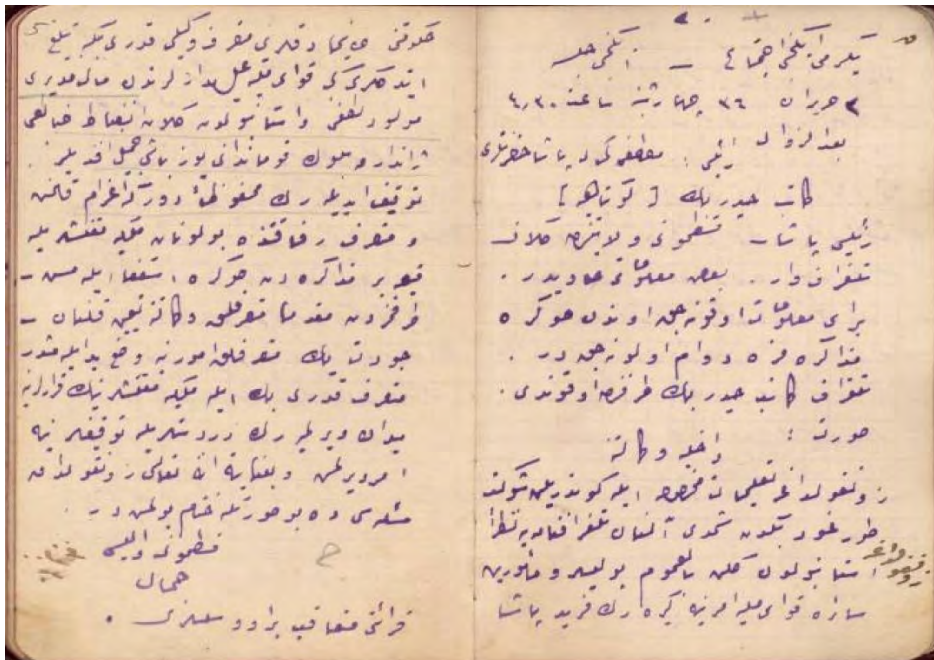
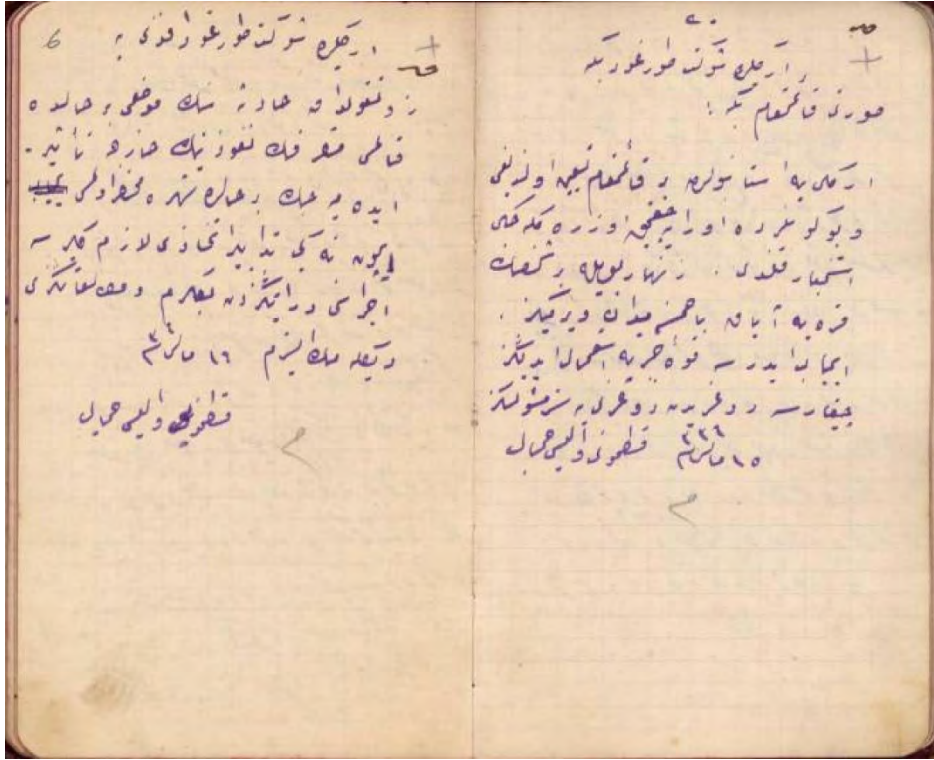
Müderrişoğlu, Alptekin. *Kurtuluş Savaşının Malî Kaynakları*, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, 1990.

TBMM Zabıt Ceridesi, Cilt: 2, Devre: I, İçtima Senesi: 1, 03.06.1336.

Turgut, Şevket. *Zonguldak ve Havalisi Kuvâ-yı Tedbiye Kumandanı Şevket Turgut'un Zonguldak-Kastamonu Havalisi Millî Mücadelede tutmuş olduğu günlük notlar ve anıları*, 1919-1921.

Yazıcıoğlu, Hulusi Mustafa Al. *Safranbolu*, Karabük: Özer Matbaası, 1982.

EK 1. Kuvâ-yı Tedibiye ve Takib Kumandanı Şevket Turgut Bey'in Zonguldak ve çevresindeki faaliyetleriyle ilgili tuttuğu not defterinden iki sayfa. (Şevket Turgut, Zonguldak ve Havalisi Kuvay-ı Tedibiye Kumandanı Şevket Turgut'un Zonguldak-Kastamonu Havalisi Milli Mücadelede tutmuş olduğu günlük notlar ve anıları, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Atatürk Kitaplığı, Nadir Eserler, Bel-Mtf-048043.)

Yazar Hakkında / About Author

**Doç. Dr. Yücel NAMAL | Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi |
yucelnamal[at]beun.edu.tr | ORCID: 0000-0002-8074-0134**

Doç. Dr. Yücel NAMAL, 1982 yılında Manisa'da doğdu. 1999-2003 yılları arasında Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünde öğrenim gördü. 2007 yılında Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Yüksek Lisansa başladı ve 2008 yılında "Türk-Macar İlişkileri (1850-1900)" isimli tezi ile mezun oldu. 2013 yılı Kasımında Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde doktora eğitimini "Türk Kaynakları Işığında: Türk-Macar İlişkileri (1923-1950)" başlıklı doktora teziyle tamamladı. 17 Kasım 2008 tarihinde Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Bölümünde okutman olarak göreve başlamış olup halen aynı üniversitede Tarih Bölümünde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. Doç. Dr. Yücel Namal'ın Türk-Macar İlişkileri ve Zonguldak Kent Tarihi üzerine birçok çalışması bulunmaktadır.

**Assoc. Prof. Dr. Yücel NAMAL | Zonguldak Bülent Ecevit University |
yucelnamal[at]beun.edu.tr | ORCID: 0000-0002-8074-0134**

Assoc. Dr. Yücel NAMAL was born in Manisa in 1982. He studied at Muğla Sıtkı Koçman University, Faculty of Arts and Sciences, Department of History between 1999-2003. He started his master's degree at Muğla Sıtkı Koçman University Social Sciences Institute in 2007 and graduated in 2008 with his thesis named "Turkish-Hungarian Relations (1850-1900)". He completed his doctoral studies at Ankara University Social Sciences Institute in November 2013 with his doctoral thesis titled "In the Light of Turkish Resources: Turkish-Hungarian Relations (1923-1950)". He started to work as a lecturer at the Department of Atatürk's Principles and Revolution History at Zonguldak Bülent Ecevit University on November 17, 2008. He is still working as a lecturer in the Department of History at the same university. Assoc. Dr. Yücel Namal has many studies on Turkish-Hungarian Relations and Zonguldak City History.